

Lietuvos pieno produktų eksporto veiksniai

Įvadas

Pastaruoju metu daug dėmesio skiriama eksporto plėtros problemoms. Yra išskiriama daug eksporto veiksnių, tačiau vieningos veiksnių sistematikos nėra, mokslininkai akcentuoja ir nagrinėja skirtingus eksporto veiksnius, turinčius įtakos eksporto augimui. Pieno produktų 2008 metais eksportuota už 1272,5 mln. Lt, tai sudarė 14,3 proc. bendrojo žemės ūkio it maisto produktų (KN 01-24) eksporto. Pastebėtina 2004-2008 metais pieno produktų (KN 0401-0406) dalies bendrame žemės ūkio ir maisto produktų eksporte mažėjimo tendencija, nors pieno produktų eksportas iki 2007 metų augo. Didžiausią pieno produktų KN 0401-0406 eksporto dalį 2008 metais sudarė sūrių ir varškės eksportas (KN 0406) – 61,5 proc., 2004 metais – 58,1 proc. Pasaulyje mažėjanti pieno produktų paklausa, krintanti jų kaina, visa tai stipriai veikia Lietuvos pieno produktų eksportą.

Tyrimo problema – yra nemažai veiksnių, turinčių įtakos eksporto apimtims, tačiau nėra atlikta analizė viso pieno sektoriaus ir atskirų pieno produktų grupių atžvilgiu.

Tyrimo objektas – pieno produktų eksporto veiksniai.

Tyrimo tikslas – susisteminti mokslinėje literatūroje išskiriamus eksporto veiksnius, nustatyti kurie iš jų turi įtakos pieno produktų (KN0401 – KN0406) eksportui.

Uždaviniai:

- susisteminti akademinėje literatūroje nagrinėjamus eksporto veiksnius;
- nustatyti kurie veiksniai turi įtakos pieno produktų eksporto apimtims;
- įvertinti nustatytų pieno produktų eksporto veiksnių reikšmingumą.

Tyrimo metodai: naudojami statistinių duomenų koreliacinės ir regresinės analizės metodai. Darbe sudaryti tiesinės regresijos modeliai pieno produktų apimčių prognozavimui. Tiesinė regresinė analizė pasirinkta atsižvelgiant į A. Jakučio, R. Liukaičio, J. Samuliavičiaus (2007) atlikto Lietuvos eksporto plėtros veiksnių tyrimo rezultatus ir pastabas, jog eksporto analizė dažniausiai atliekama pagal tiesinę formą, o tik atskirais atvejais – laipsninę. Pirmuoju etapu buvo nustatyti tarp pieno produktų (KN 0401-0406) ir nagrinėjamų veiksnių koreliaciniai ryšiai, o antruoju – atliekama tiesinė regresinė analizė ir sudaromi regresiniai modeliai.

Tyrimo rezultatai

1. Pieno produktų eksporto veiksnių tyrimo prielaidos

Literatūroje yra išskiriama eksporto veiksnių grupės tokios kaip: veiksniai, atspindintys valstybės eksporto galimybes; veiksniai atspindintys valstybių – importuotojų galimybes; veiksniai, išreiškiantys eksporto konkurencingumą; veiksniai, atspindintys eksporto efektyvumą (Bivainis, Miškinis, Žiaunys, 1999). Pirmoje veiksnių grupėje pasak autorių gali būti nagrinėjami bendras vidaus produktas, atskirų šakų bendrasis vidaus produktas, atskiros produkto gamybos dydis. Antrajai grupei priskiriami veiksniai, kurie atspindi atskirų valstybės – importuotojos ūkio šakų, vartojančių eksportuojamą produkciją, gamybą arba šios prekės pardavimo dydį analizuojamoje rinkoje, analogiškos eksportuojamoms prekėms valstybės – importuotojos gamybos dydį arba pardavimų kitose rinkose dydį. Trečios grupės veiksniai išreikšia – konkurentiškumą. Tai yra prekių kokybės lygį,

eksporto retrospektyvos dydį, atspindintį reakciją konkrečios prekių grupės atžvilgiu. Ketvirtos grupės veiksniai parodo eksporto efektyvumą, kuris apibrėžiamas kaip nagrinėjamos prekės ar prekių grupės užsienio prekybos kainos toje ir kitoje rinkoje. Taip pat išreiškia sąlyginį prekybos efektą tiek eksportuotojo, tiek importuotojo atžvilgiu (Bivainis, Miškinis, Žiaunys, 1999). 1 lentelėje pateikiami Lietuvos mokslininkų atliktų šalies eksporto veiksnų analizės metodai ir rezultatai.

1 lentelė

Lietuvos eksporto veiksnų tyrimai (sudaryta autorės)

Mokslininkai, nagrinėję eksporto veiksnus	Publika-vimo metai	Tirti veiksniai
Žiaunys, H., Rimkus, V.	1999	Praėjusio laikotarpio BVP, užsienio šalių paklausa, eksporto vidutinės kainos, praėjusio laikotarpio eksporto ir importo apimtys, prekių grupės visos parduotos produkcijos apimtis, eksporto fizinės apimtys indeksas.
Rudzkis, R., Kvedaras, V.	2003	Užsienio šalių paklausa ir kainų rodiklis
Ginevičius, R., Rakauskienė, O. G., Patalavičius, R., Tvaronavičienė, M., Kalašinskaitė, K., Laisauskaitė, V.	2005	Šalies importuotojos BVP, šalies importuotojos BVP, tenkantis vienam gyventojui, muitai ir kiti prekybos barjerai
Vitunskienė, V., Avietė, A., Serva, E.	2007	Eksporto subsidijos
Jakutis, A., Liukaitis, R., Samulevičius, J.	2007	Abiejų šalių eksportuotojos ir importuotojos BVP dydis, gyventojų skaičius ir atstumas tarp šalių, investicijos, lėšos, skirtos švietimui ir mokslui ir kt.
Bernatonytė, D.	2007	Apyvartinės lėšos, nuostoliai, rizika, garantijų nebuvimas

R. Rudzkio ir V. Kvedaro (2003) teigimu viena iš svarbiausių ekonomikos politikos taikomųjų problemų – eksporto ir BVP priežastingumo ryšys. Viena vertus, eksportas yra BVP augimo šaltinis, todėl autorių nuomone būtų tikslinga ekonominę politiką orientuoti į eksporto skatinimą. Tačiau gali būti vykdoma ir vidaus politika, skirta vidaus paklausos skatinimui, gamybos apimčių didinimui. Dėl naujų technologijų įsisavinimo ir gamybos racionalizavimo efektų gamintojai geba eksportuoti daugiau, dėl to šiems procesams veikiant kartu gali pasireikšti grįžtamojo ryšio efektas ir priežastinis ryšys gali būti abipusis.

H. Žiaunio ir V. Rimkaus (1999) atlikta ekonometrinė maisto produktų eksporto veiksnų į Latviją analizė atskleidė, kad didžiausią įtaką eksporto augimo tempui turi Lietuvos BVP ir eksporto vidutinės kainos. Tačiau tai prieštarauja Rudzkio ir Kvedaro (2003) vėliau atlikto tyrimo rezultatams, kurie jų manymu leidžia daryti prielaidą, kad tiriamose porinėse sistemose BVP kitimo įtaka prekių ir paslaugų eksportui – nereikšminga, o statistiniu požiūriu eksportas yra silpnai ir griežtai egzogeniškas.

R. Ginevičius ir kt. (2005) teigia, kad reikšmingiausi ryšiai tarp Lietuvos eksporto apimčių ir šalių importuotojų BVP bei analizuojamos šalies eksporto (ekonominio atvirumo laipsnio). BVP įtaką Lietuvos eksportui taip pat nagrinėjo A. Jakutis, R. Liukaitis J. Samuliavičius (2007), jų atliktos Lietuvos eksporto veiksnų koreliacinės analizės rezultatai rodo, kad Lietuvos eksportas ir BVP koreliuoja gana stipriai. Tačiau dar labiau koreliuoja su lėšomis mokslui, mokymui ir tiesioginėmis užsienio investicijomis.

Eksporto subsidijų įtaką pieno produktų eksportui nagrinėjo V. Vitunskienė, A. Avietė ir E. Serva (2007). Autoriai atkreipia dėmesį, kad eksporto subsidijos pieno produktams vėluoja apie tris mėnesius, todėl atliekant pieno produktų eksporto subsidijų įtakos Lietuvos pieno produktų apimčių analizę, buvo tikslinga naudoti slenkančio vidurkio metodą. Tyrimo metu naudojant regresinę analizę buvo vertinta eksporto apimčių ir eksporto subsidijų už sūrį ir sviestą priklausomybė bei nustatytas statistiškai reikšmingas ryšys ($R^2=0.77$) tarp eksporto subsidijų ir sviesto eksporto.

D. Bernatonytė (2007) taikydama sisteminės bei kritinės analizės, apibendrinimų ir sintezės tyrimo metodus nustatė, kad nors Lietuvos eksporto apimtys kiekvienais metais didėja, apyvartinių lėšų trūkumas, nuostoliai, rizika, garantijų nebuvimas stabdo eksporto plėtrą (Bernatonytė, 2007).

2. Pieno produktų eksporto veiksnių reikšmingumo vertinimas

Apibendrinus aukščiau nagrinėtų tyrimų rezultatus pieno produktų eksporto veiksnių tyrimo analizei atlikti, buvo pasirinkti šie veiksniai: praėjusio laikotarpio bendras vidaus produktas ir bendras vidaus produktas, tenkantis vienam gyventojui; pieno produktų gamyba; pieno produktų eksporto vidutinės kainos.

Pagrindiniai statistinių duomenų, naudotų tyrimui, šaltiniai yra Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės ir Eurostat – Europos Bendrijų statistikos tarnybos, skelbiančios oficialius suderintus Europos Sąjungos, euro zonos, Europos ekonomikos statistinius rodiklius, duomenų bazės. Pieno produktai suklasifikuoti pagal Kombinuotąją nomenklatūrą, tyrimui pasirinktas keturių ženklų lygmuo (KN 0401 – KN 0406). Lietuvos pieno produktų eksporto veiksnių analizei atlikti naudojami Statistikos departamento ir Eurostat duomenų bazės 2004–2008 metų mėnesiniai duomenys, kurie perskaičiuoti į ketvirtinius. Iš Eurostat tarptautinės prekybos duomenų bazės duomenų mėnesiniai srautai buvo filtruoti Kombinuotos nomenklatūros keturių ženklų lygmeniu pagal eksporto apimtis į ne Europos Sąjungos (EXTRA-27) ir į Europos Sąjungos (INTRA-27) šalis.

Gauti koreliacinės analizės rezultatai pateikiami 2 lentelėje.

2 lentelė

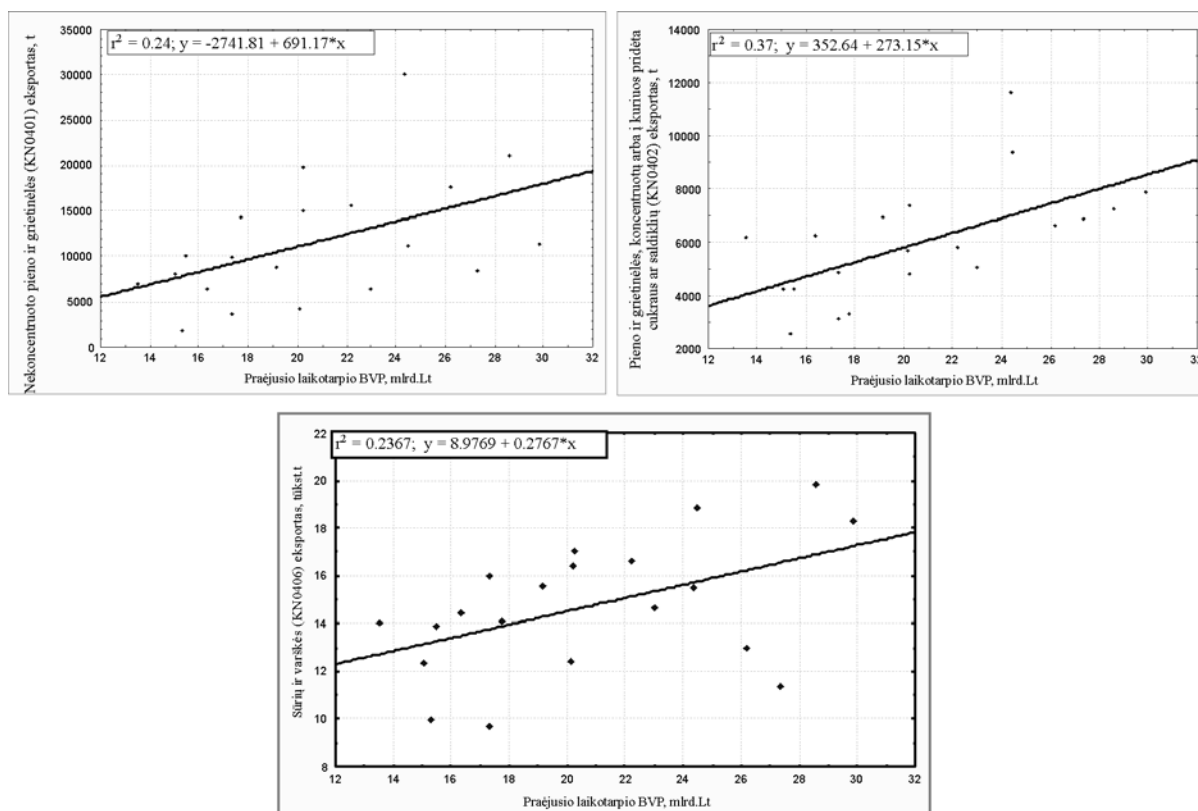
Koreliacinis ryšys tarp atskirų pieno produktų ir eksporto veiksnių

Veiksniai Produktai	Praėjusio laikotarpio BVP	Praėjusio laikotarpio BVP, tenkantis vienam gyventojui	Gamybos apimtys	Praėjusio laikotarpio eksporto vidutinės kainos
Nekoncentruotas pienas ir grietinėlė (KN 0401)	R=0.49 p=0.028	R=0.50 p=0.026	R=0.58 p=0.014	R=0.02 p=0.95
Pienas ir grietinėlė, koncentruoti arba į kuriuos pridėta cukraus ar saldiklių (KN 0402)	R=0.61 p=0.004	R=0.61 p=0.004	R=0.65 p=0.005	R=0.51 p=0.02
Pasukos, rūgpienis ir grietinėlė, jogurtas, kefyras (KN 0403)	R=0.21 p=0.367	R=0.21 p=0.383	R=0.68 p=0.002	R=0.23 p=0.34
Išrūgos, koncentruotos arba nekoncentruotos (KN 0404)	R=0.43 p=0.056	R=0.44 p=0.054	R=0.39 p=0.115	R=0.21 p=0.39
Sviestas ir kiti pieno riebalai ir aliejai (KN 0405)	R=0.26 p=0.277	R=0.26 p=0.277	R=0.71 p=0.001	R=0.07 p=0.78
Sūris ir varškė (KN 0406)	R=0.49 p=0.029	R=0.49 p=0.027	R=0.80 p=0.000	R=0.22 p=0.37

Koreliacinė analizė rodo, kad vidutinio stiprumo ryšys egzistuoja tarp praėjusio laikotarpio BVP ir nekoncentruoto pieno ir grietinėlės (KN 0401); sūrio ir varškės (KN 0406), pieno ir grietinėlės koncentruotų arba į kuriuos pridėta cukraus ar saldiklių (KN 0402) eksporto. Panašūs rezultatai gauti, atliekant skaičiavimus su praėjusio laikotarpio BVP, tenkančiu vienam gyventojui. Vidutinio stiprumo ryšys nustatytas tarp gamybos apimčių ir nekoncentruoto pieno ir grietinėlės (KN 0401), pieno ir grietinėlės, koncentruotų arba į kuriuos pridėta cukraus ar saldiklių (KN 0402), pasukų, rūgpienio ir grietinėlės, jogurto, kefyro (KN 0403) eksporto. Stiprus ryšys nustatytas tarp gamybos ir sviesto ir kitų pieno riebalų ir aliejų (KN 0405), sūrių ir varškės (KN 0406) eksporto. Tarp pieno ir grietinėlės, koncentruotų arba į kuriuos pridėta cukraus ar saldiklių (KN 0402) eksporto ir eksporto vidutinių kainų nustatytas vidutinio stiprumo ryšys. Toliau atliekama tiesinė regresinė analizė su tais pieno produktais ir veiksniais, tarp kurių nustatyta koreliacinė priklausomybė.

Bendrojo vidaus produkto ir pieno produktų eksporto ryšys

Kaip jau buvo minėta bendrojo vidaus produkto, praėjusio laikotarpio bendrojo vidaus produkto, taip pat santykinio rodiklio – BVP, tenkančio vienam gyventojui, įtaką Lietuvos eksporto apimtims nagrinėjo daugelis

1 pav. Pieno ir grietinėlės (KN 0401 ir KN 0402), sūrų ir varškės (KN 0406) eksporto ir Lietuvos praėjusio laikotarpio BVP tarpusavio ryšiai

Pastaba: apskaičiuota autorės, remiantis Statistikos departamento ir Eurostat duomenimis.

Lietuvos mokslininkų (Bivainis, Miškinis, Žiaunys, 1999; Žiaunys, Rimkus, 1999; Ginevičius ir kt., 2005; Jakutis, Liukaitis, Samulevičius, 2007 ir kt.). Kaip pastebi J. Bivainis, G. Miškinis ir H. Žiaunys (1999), naudojant gravitacinius modelius daroma prielaida, kad prekės, kurias gali šalis pasiūlyti, susijusios su šalies eksportuojamos BVP ir BVP, tenkančiu viename gyventojui, dydžiais ir turi koreliacinius ryšius. J. Bivainio, G. Miškinio ir H. Žiaunio (1999) užsienio prekybos analizės metodikoje teigiama, kad kiekviena šalis linkusi importuoti iš didesnio ir turtingesnio partnerio.

Atliktas tyrimas pieno produktų (KN 0401–0406) atžvilgiu parodė, kad egzistuoja statistikai reikšmingas – vidutinio stiprumo ryšys tarp Lietuvos praėjusio laikotarpio BVP, Lietuvos praėjusio laikotarpio BVP, tenkančio viename gyventojui, ir nekoncentruoto pieno ir grietinėlės (KN 0401), pieno ir grietinėlės, koncentruotų arba į kuriuos pridėta cukraus ar saldiklių (KN 0402), sūrio ir varškės (KN 0406) eksporto. Kiti pieno produktai ir praėjusio laikotarpio BVP tarpusavyje nekoreliuoja. Nekoncentruoto pieno ir grietinėlės (KN 0401), pieno ir grietinėlės, koncentruotų arba į kuriuos pridėta cukraus ar saldiklių (KN 0402), sūrio ir varškės (KN 0406) eksporto ryšiai su Lietuvos praėjusio laikotarpio BVP pateikti 1 paveiksle.

Atliktos tiesinės regresinės analizės metu gautieji Fišerio ir Studento kriterijai rodo, kad parinktas tiesinis modelis statistikai reikšmingas. Nors Fišerio ir Studento kriterijai rodo tiesinio modelio statistinį pagrįstumą, tačiau gautieji regresijos koeficientai kelia dvejonių dėl rezultatų tarp praėjusio laikotarpio BVP ir nekoncentruoto pieno ir grietinėlės (KN 0401), sūrio ir varškės (KN 0406) eksporto statistinio reikšmingumo. Tačiau gautasis determinacijos koeficientas $R^2 = 0.37$ rodo, kad praėjusio laikotarpio BVP kitimas 37 proc. paaiškina pieno ir grietinėlės, koncentruotų arba į kuriuos pridėta cukraus ar saldiklių (KN 0402) eksporto variaciją, ir modelis yra pakankamai kokybiškas.

A. Jakučio, R. Liukaičio ir J. Samuliavičiaus (2007) atlikto tyrimo rezultatai rodo, kad eksportas stipriai koreliuoja su BVP, tačiau dar stipriau koreliuoja su lėšomis mokslui, tiesioginėms užsienio investicijoms. Taip pat jie atkreipia dėmesį, kad posocialistinių šalių eksporto modeliams sudaryti gali būti naudojami ūkio šakų –

gamintojo BVP dydžiai, o ne šalies BVP, sukuriamas visose srityse. J. Bivainis, G. Miškinis ir H. Žiaunys (1999) kaip veiksnius, atspindinčius valstybės eksporto galimybes, įvardina ne tik šalies BVP, bet ir atskirų šakų BVP arba atskiro produkto dydį, modeliuojant atskirų prekių grupių ar bendrų prekių eksporto dydžius.

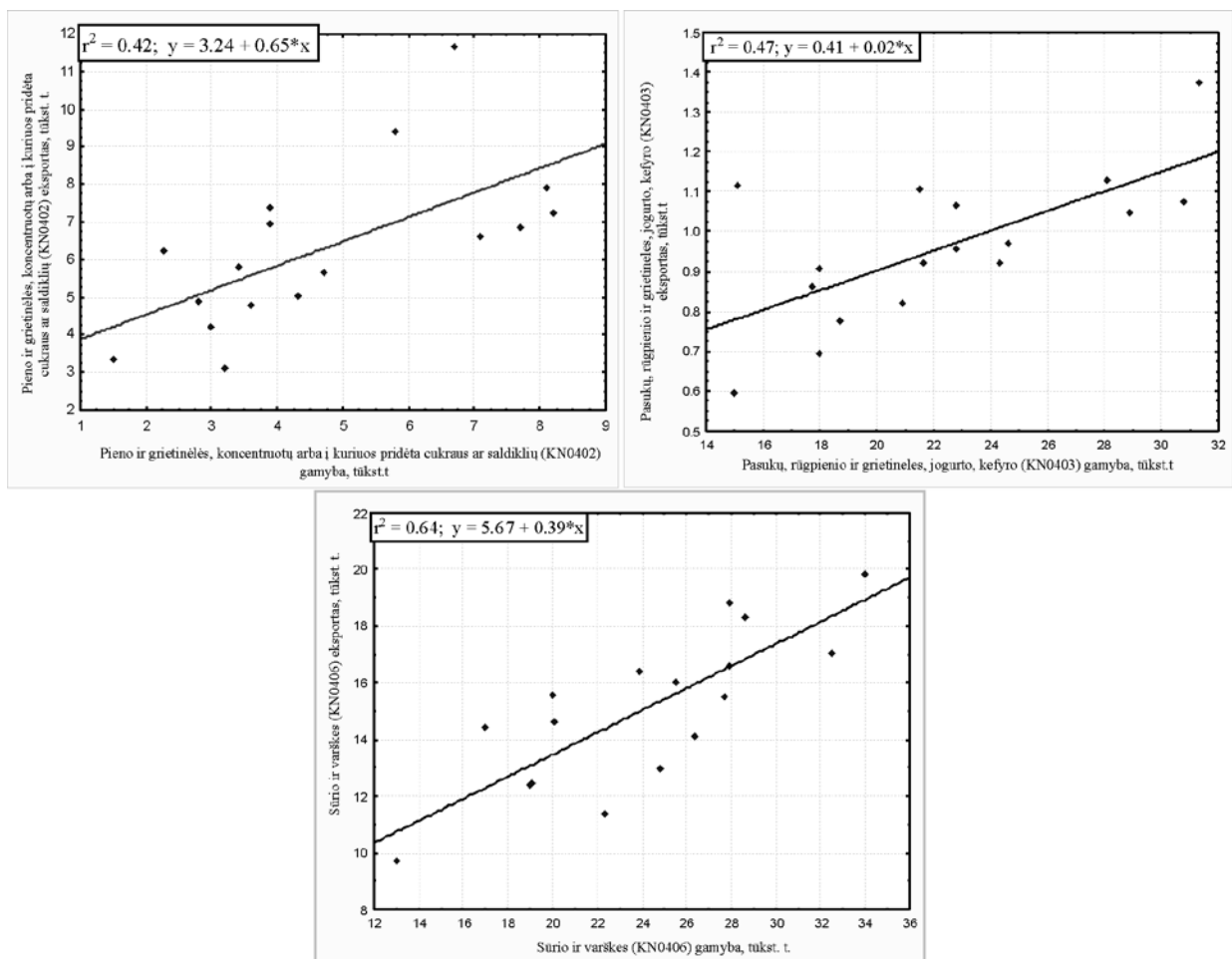
Pieno produktų gamybos ir eksporto apimčių priklausomybė

2004–2008 metų laikotarpiu beveik visų pieno produktų gamyba augo, išskyrus sviesto ir kitų pieno riebalų ir aliejų (KN 0405). Šių pieno produktų gamyba sumažėjo 210 proc. nuo 9,6 tūkst.t 2004 metais iki 29,8 tūkst.t 2008 metais. Šiek tiek mažiau, tačiau ženkliai išaugo nagrinėjamu laikotarpiu pasukų, rūgpienio ir grietinėlės, jogurto, kefyro (KN 0403) – 97 proc. bei sūrinių ir varškės (KN 0406) – 65 proc. gamyba.

Regresinė analizė buvo atliekama pieno produktams, kurie koreliuoja su gamybos apimtimis, atsižvelgiant į ryšio statistinį reikšmingumą, tačiau atliktos tiesinės regresinės analizės rezultatai atskleidė, kad ne visi modeliai yra statistiškai reikšmingi, todėl plačiau nagrinėjami tie modeliai, kurie statistiškai patikimi.

Statistiškai reikšmingi ryšiai su gamybos apimtimis nustatyti eksportuojant pieną ir grietinėlę, koncentruotus arba į kuriuos pridėta cukraus ar saldiklių (KN 0402), pasukus, rūgpienį ir grietinėlę, jogurtą, kefyrą (KN 0403) bei sūrį ir varškę (KN 0406) (2 paveikslas).

Gautasis determinacijos koeficientas $R^2 = 0.42$ rodo, kad pieno ir grietinėlės, koncentruotų arba į kuriuos pridėta cukraus ar saldiklių (KN 0402) gamybos kitimas 42 proc. paaiškina eksporto variaciją, ir kad modelis yra pakankamai kokybiškas. Gautieji Fišerio ($F = 10.81$) ir Stjudento ($t = 3.19$) kriterijai rodo, kad

2 pav. Pieno ir grietinėlės, koncentruotų arba į kuriuos pridėta cukraus ar saldiklių (KN 0402), pasukų, rūgpienio ir grietinėlės, jogurto, kefyro (KN 0403), sūrinių ir varškės (KN 0406) gamybos ir eksporto tarpusavio ryšiai

parinktas regresinis modelis ir jo parametrai yra statistiškai pagrįsti. Taigi, gautoji tiesinės regresijos lygtis $y = 3.24 + 0.65 \cdot x$ gali būti naudojama pieno ir grietinėlės, koncentruotų arba į kuriuos pridėta cukraus ar saldiklių (KN 0402) eksporto prognozavimui, laikant, kad kiti veiksniai nekintantys.

Pasukų, rūgpienio ir grietinėlės, jogurto, kefyro (KN 0403) gamybos kitimas 47 proc. paaiškina eksporto variaciją ($R^2 = 0.47$), parinktas modelis kokybiškas, o gautieji Fišerio ($F = 13.22$) ir Stjudento ($t = 2.61$) kriterijai rodo, kad parinktas tiesinis regresinis modelis ir jo parametrai yra statistiškai pagrįsti, o gautoji regresijos lygtis $y = 0.41 + 0.02 \cdot x$ gali būti naudojama pasukų, rūgpienio ir grietinėlės, jogurto, kefyro (KN 0403) eksporto pagal gamybos apimtį prognozavimui, kitiems veiksniams nekintant.

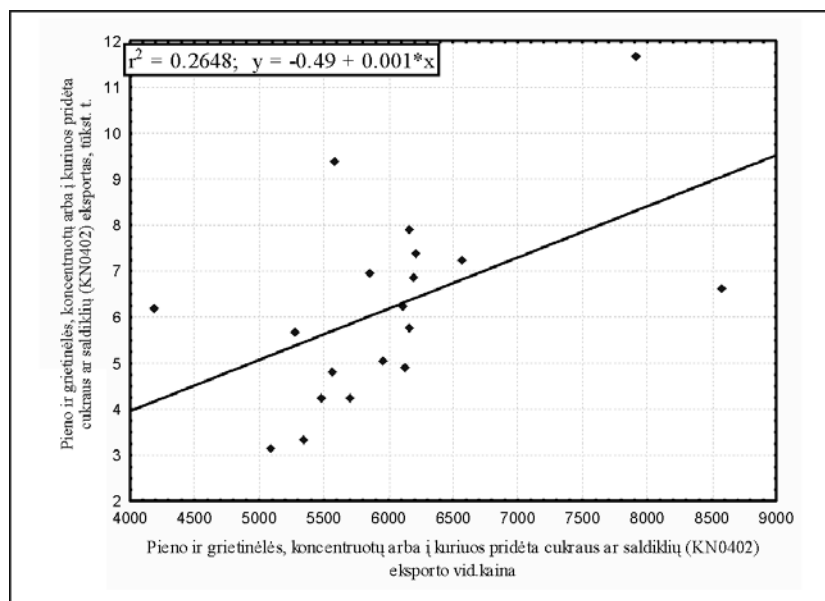
Sūrio ir varškės (KN 0406) gamybos kitimas 64 proc. paaiškina eksporto variaciją ($R^2 = 0.64$), parinktas modelis kokybiškas, o gautieji Fišerio ($F = 26.38$) ir Stjudento ($t = 3.02$) kriterijai rodo, kad parinktas tiesinis regresinis modelis ir jo parametrai yra statistiškai pagrįsti, o gautoji regresijos lygtis $y = 5.67 + 0.39 \cdot x$ gali būti naudojama sūrio ir varškės (KN 0406) eksporto pagal gamybos apimtį prognozavimui, kitiems veiksniams nekintant.

Apibendrinus gamybos įtakos pieno produktų (KN 0401-0406) eksporto apimtims rezultatus galima teigti, kad gamybos apimtys labiausiai įtakoja sūrio ir varškės (KN 0406) eksportą, padidėjus sūrio ir varškės (KN 0406) gamybai, auga ir šių produktų eksportas.

Eksporto vidutinės kainos

Eksporto vidutinės kainas kaip eksporto veiksnį išskyrė ir nagrinėjo H. Žiaunys ir V. Rimkus (1999), o jų atliktas regresinės analizės tyrimas parodė, kad šis veiksnys – vienas iš didžiausių įtaką turinčių Lietuvos maisto produktų eksporto į Latviją augimo tempams. Taigi H. Žiaunys ir V. Rimkus (1999) nustatė, kad didžiausią įtaką Lietuvos maisto produktų eksportui turėjo nagrinėjamu laikotarpiu praėjusio laikotarpio bendrasis vidaus produktas ir eksporto vidutinės kainos.

Nors H. Žiaunio ir V. Rimkaus (1999) atliktas tyrimas rodo, kad maisto produktų eksporto vidutinės kainos turi didelės įtakos maisto produktų eksporto apimtims, gauti Lietuvos pieno produktų eksporto vidutinių kainų ir eksporto apimčių tiesinės regresinės analizės rezultatai rodo, kad šis veiksnys yra reikšmingas tik eksportuojant pieną ir grietinėlę, koncentruotus arba į kuriuos pridėta cukraus ar saldiklių (KN 0402) (3 pav.).

3 pav. Pieno ir grietinėlės, koncentruotų arba į kuriuos pridėta cukraus ar saldiklių (KN 0402) eksporto ir eksporto vidutinės kainos priklausomybė

Pastaba: apskaičiuota autorės remiantis Eurostat duomenimis.

Pieno ir grietinės, koncentruotų arba į kuriuos pridėta cukraus ar saldiklių (KN 0402) eksporto vidutinių kainų kitimas 26 proc. paaiškina eksporto variaciją ($R^2 = 0.26$), gautasis Fišerio kriterijus ($F = 6.12$) rodo, kad tiesinis regresinis modelis statistiškai pagrįstas (3 paveikslas).

Kaip pastebi R. Rudzakis ir V. Kvedaras (2003) kiekybiškai užsienio šalių paklausa ir kainų rodiklių įtaka šalies eksportui dažniausiai matuojama naudojant elastingumo rodiklį, kuris nusako dviejų kintamųjų procentinių pokyčių santykį. Taigi, atliktos tiesinės regresinės analizės rezultatai atskleidžia tokio modelio pritaikymo eksporto veiksnių analizei trūkumą. Visgi, nors gautasis determinacijos koeficientas ($R^2 = 0.26$) leidžia daryti prielaidą, apie tiesinio modelio tinkamumą, pieno ir grietinės, koncentruotų arba į kuriuos pridėta cukraus ar saldiklių (KN 0402) eksporto vidutinės kainos įtakos pieno ir grietinės, koncentruotų arba į kuriuos pridėta cukraus ar saldiklių (KN 0402) eksportui, analizei atlikti, tikslinga būtų gautus rezultatus palyginti su rezultatais, įvertinus elastingumą.

Išvados

1. Vieninga Lietuvos prekių eksporto veiksnių klasifikavimo sistema akademiniuose literatūroje nepateikiama. Įvairūs mokslininkai akcentuoja ir nagrinėja skirtingus veiksniai, turinčius įtakos eksportui.
2. Darbe buvo atlikta pieno produktų (KN 0401-0406) eksporto apimčių ir pasirinktų eksporto veiksnių (pieno produktų gamybos, eksporto vidutinių kainų, praėjusio laikotarpio bendrojo vidaus produkto ir praėjusio laikotarpio bendrojo vidaus produkto, tenkančio vienam gyventojui) koreliacinė regresinė analizė.
3. Atliktas tyrimas leidžia daryti išvadą, kad praėjusio laikotarpio bendrasis vidaus produktas ir praėjusio laikotarpio bendrasis vidaus produktas, tenkantis vienam gyventojui turi įtakos nekoncentruoto pieno ir grietinės (KN 0401) ir pieno bei grietinės, koncentruotų arba į kuriuos pridėta cukraus ar saldiklių (KN 0402), sūrio ir varškės (KN 0406) eksporto apimtims. Tarp kitų pieno produktų ir praėjusio laikotarpio bendro vidaus produkto bei bendro vidaus produkto, tenkančio vienam gyventojui, statistikai reikšmingas ryšys atliekus regresinę analizę nenustatytas.
4. Atliktos regresinės analizės rezultatai leidžia daryti išvadą, kad statistikai reikšmingas ryšys tarp pieno produktų gamybos ir eksporto apimčių nustatytas eksportuojant pieną ir grietinę, koncentruotus arba į kuriuos pridėta cukraus ar saldiklių (KN 0402), pasukas, rūgpienį ir grietinę, jogurtą ir kefyra (KN 0403) ir sūrį ir varškę (KN 0406).
5. Eksporto vidutinės kainos kaip veiksnys reikšmingas tik pieno ir grietinės, koncentruotų arba į kuriuos pridėta cukraus ar kitų saldiklių (KN 0402) eksporto apimtims. Kitų pieno produktų eksporto vidutinės kainas ir eksporto apimtį tiesinė priklausomybė nesieja.
6. Šios išvados leidžia daryti prielaidą, jog pieno produktų (KN 0401-0406) eksporto apimčių priklausomybė nuo eksporto veiksnių skiriasi pagal atskirus produktus.

Literatūra

1. Bernatonytė, D. (2007). Šalies eksporto plėtros veiksnių tyrimo metodologiniai pagrindai. Kaunas: Habilitacijos procedūrai teikiamų mokslo darbų apžvalga.
2. Bivainis, J., Miškinis, G., Žiaunys, H. (1999). Užsienio prekybos analizės metodika. Vilnius: Mokslo aidai.
3. Čekanavičius, V., Murauskas, G. (2004). Statistika II ir jos taikymas. Vilnius: TEV.
4. Ginevičius, R. ir kt. (2005). Eksporto ir investicijų plėtra. Vilnius: Technika.
5. Jakutis, A., Liukaitis, R., Samulevičius, J. (2007). Lietuvos eksporto plėtros veiksnių tyrimai. Ūkio techninis ir ekonominis vystymas. Baltijos šalių žurnalas apie darną, 4.
6. Rudzakis, R., Kvedaras, V. (2003). Lietuvos eksporto tendencijos ir ekonometriniai modeliai. Pinigų studijos, 4.
7. Vitunskienė, V., Avietė, A., Serva, E. (2007). The Effects of Export Subsidies on Lithuanian Agricultural Products Export. The third international scientific conference on Rural Development 2007, 3.
8. Žiaunys, H., Rimkus, V. (1999). Lietuvos užsienio prekybos efektyvumo vertinimas. Pinigų studijos, 3.

Jurgita BALTUŠIENĖ

FACTORS DETERMINING THE EXPORT OF LITHUANIAN MILK PRODUCTS

Summary

According to the scientific literature and factually gathered data, in the work one evaluated the influence of export factors on milk products' export extent. Research object – factors of milk product export. The research aim is to determine the most important export factors of Lithuanian milk products and to evaluate their importance. Objectives: to systematize export factors that are analyzed in academic literature and determine the survey of factors of milk products export; to perform change analysis of milk products' export; to estimate the influence of factors on the extent of milk products' export.